

Loppuraportti, De!-hanke.

1. Toteuttajan nimi: Sámediggi - Saamelaiskäräjät

2. Hankkeen nimi ja hanketunnus: De! – saamelaisen nuorisokulttuuriin kartoitus ja kehittäminen, hanketunnus 65840.

3. Yhteenveto hankkeesta

De!-projekti lähti liikkeelle saamelaisnuorten tarpeesta päästä osallistumaan omakieliseen vapaa-ajantoimintaan. Uhanalaisten saamen kielten säilymisen kannalta on äärimmäisen tärkeää, että nuorille löytyy uusia kielenkäyttöpaikkoja. Pelkona on, että saamen kielet jäävät kieliksi, joita käytetään ainoastaan kotona ja koulussa. Hankkeen tarkoituksena on ollut kartoittaa saamelaisalueen kotiseutualueella sekä muualla Suomessa saamenkielisten vapaa-ajan toimien tarve ja toteuttajat sekä innostaa eri toimijoita tuottamaan saamenkielistä nuorisokulttuuria. Yhtenä tärkeänä tavoitteena on ollut eri toimijoiden verkostoituminen. Hankkeessa on mallinnettu erilaisia vapaa-ajantoimintoja Utsjoen, Inarin ja Sodankylän kuntien alueella. Hankkeen tavoitteena on ollut kartoituksen tuloksien pohjalta saada Saamelaiskäräjien nuorisoneuvoston toiminta-avustukseen pysyvä rahoitus saamenkieliselle nuorisokulttuurille, jotta saamenkieliset vapaa-ajantoiminta olisi pysyvää ja systemaattista.

Projektin aikana on luotu tiivis yhteistyöverkosto Utsjoen, Inarin ja Sodankylän alueiden nuorisotyön toimijoiden kesken ja osallistuttu Inarin alueen ehkäisevän päihdetyön Selvä Peli-toimintaan. Lisäksi on tehty yhteistyötä saamelaisyhdistysten, kuten Sámi Siida ry:n, Vuotson saamelaisyhdistyksen, Kolttakutturisäätiön, Kolttien kyläkokouksen ja Sámi Duodji ry:n kanssa. Projekti on tehnyt yhteistyötä myös Leader-rahoitteisen Youth Activator Network-hankkeen kanssa.

Projektin aluksi toteutettiin nuorille suunnattu webropol-kysely pohjoissaameksi, inarinsaameksi, koltansaameksi ja suomeksi, jossa kartoitettiin nuorten toiveita saamenkielisen vapaa-ajantoiminnan suhteen. Kyselyyn tuli 43 vastausta. Lisäksi käytiin kouluvierailulla Sevettijärvellä, jotta päästiin kuulemaan koltansaamenkielisten nuorten toiveita. Näiden vastausten perusteella lähdettiin yhteistyöverkostossa toteuttamaan nuorten ideoita, huomioiden paikallinen kielitilanne ja resurssit.

Hankkeen aikana on järjestetty yhteensä 24 tapahtumaa, joissa on ollut yhteensä 945 osallistujaa. Eniten kävijöitä on ollut tapahtumissa, joissa on järjestetty toimintaa jonkin isomman tapahtuman yhteydessä. Hankkeen kokemusten perusteella vaikuttaa siltä, että etenkin niissä paikoissa, joissa nuorisotyöllä ei ole vakiintunutta asemaa ennestään kuntien tai seurakuntien kautta, nuorilla on matalampi kynnyks tulla tutustumaan uudenlaiseen toimintaan isompien tapahtumien yhteydessä. Jatkossa toimintaa juurruttaessa läsnäolo isommissa tapahtumissa on edelleen tärkeää.

Hankkeen tapahtumissa nuoria on rohkaistu käyttämään saamen kieliä uusissa ympäristöissä ja pitämään yhteyttä alueen muihin saamenkielisiin nuoriin yli kuntarajojen. Nuoria on kannustettu oma-aloitteiseen toimintaan omissa kotikylissään. Hankkeen aikana on luotu Saamelaiskäräjien nuorisoneuvostoon ja kyliin sellaisia matalan kynnyksen toimintamuotoja (lainattavat lautapelit, leivontareseptien kääntäminen saameksi jne), joita nuoret voivat oma-aloitteisesti hyödyntää syrjäisemmissäkin kylissä hankkeen päättymisen jälkeen. Opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa on käyty keskusteluja toiminnan vakinaistamisesta ja nuorisoneuvoston kanssa on keskustelu asian etenemisestä ensin saamelaiskäräjien kautta, tekemällä aloite uusille saamelaiskäräjille vaalien jälkeen vuonna 2019.

Saamelaiskäräjät toteutti ja vastasi hankkeen rahoituksesta. Hankkeen rahoitussuunnitelman mukaan kustannusarvio on 80 000 €. Hankkeessa oli yksityiskohtainen talousarvio ja kululajeina olivat seuraavat: palkat, palkkiot, vuokrat, ostopalvelut, matkakulut, muut välittömät kulut sekä laskennalliset yleiskulut 15 %. Hankkeen omarahoitusosuus (8000 euroa) tehtiin vastikkeettomana työnä ja sitä kertyi hankesuunnitelman mukaisesti.

4. Hankkeen toteutus raportointijaksolla

4.1 Tavoitteet

De!-hankkeet tavoitteet ovat määräytyneet Pohjoisimman Lapin Leaderin yleishyödyllisten kehittämishankkeiden, saamelaiskulttuuria koskevien hankkeiden ja hankkeen omien tavoitteiden kautta.

Yleishyödyllisten keittämishankkeiden tavoitteet:

- edistää asukkaiden palveluja ja harrastusmahdollisuuksia
- asukkaiden yhteisöllisyyttä
- paikallista kulttuuria
- kylän viihtyisyyttä, toiminnallisuutta ja vetovoimaisuutta.

Saamelaiskulttuuriin liittyvien hankkeiden tavoitteet:

- saamenkielisten palveluiden kehittäminen
- saamelaiskulttuurin säilyminen
- saamenkielisten palveluihin pohjautuvien työpaikkojen syntyminen
- saamelaisalueen elinvoimaisuus

De!-hankkeen hankesuunnitelmassa määritellyt tavoitteet:

- Saamelaisnuoret saavat kaipaamaansa saamenkielistä vapaa-ajantoimintoja ja he pääsevät itse vaikuttamaan toiminnan sisältöön
- Hankkeen aikana löydetään uusia toimijoita saamenkielisen nuorisokulttuurin järjestämiseksi ja vanhat toimijat saavat uutta puhtia toiminnan jatkamiseen ja kehittämiseen
- Saamenkielinen nuorisokulttuuri lisääntyy Utsjoen, Inarin ja Sodankylän kunnissa
- Verkostoitumisen ansiosta toimijat ovat tietoisia toimistaan ja hyväksi havaitut tavat leviävät toimijalta toiselle
- Hankkeen päättymisen jälkeen opetus- ja kulttuuriministeriö jakaa nuorisoneuvoston kautta avustuksen saamenkielisiin nuorten vapaa-ajantoiimiin

4.1 Toiminta

A. Toimenpiteet

Webropol-kysely nuorille ja kouluvierailu Sevettijärvellä.

Hankkeen aluksi saamelaisnuorille toteutettiin webropol-kysely siitä, millaista saamenkielistä vapaa-ajantoimintaa he kaipaavat. Kysely toteutettiin neljällä kielellä: pohjoissaameksi, inarinsaameksi, koltansaameksi ja suomeksi. Kyselyyn tuli 43 vastausta. Lisäksi käytiin kouluvierailulla Sevettijärven koululla, koska haluttiin kiinnittää erityistä huomiota koltansaamenkielisten nuorten tilanteeseen

17.12.2019

Kyselyn perusteella nuoret toivoivat ennen kaikkea rentoa yhdessäoloa, mahdollisuuksia tavata muita, erityisesti poronhoidossa mukana olevia saamelaisnuoria, käsityökursseja, pelejä ja ruuanlaittoa.

Tapahtumat.

6.2.2019 Saamelaiskäräjien avoimet ovet saamelaisten kansallispäivänä: kieliteemainen pinssityöpaja nuorille. Työpajassa tehtiin nuorten kanssa saamen kielisiin liittyviä pinssejä. Pinssipaja toimi non-stop periaatteella eikä siitä ollut mahdollista kerätä osallistujalistaa. Osallistujia oli projektityöntekijän ja nuorisosihteerin arvion mukaan n. 100. Tapahtumassa käytettiin pohjois- ja inarinsaamen kieliä.

6.2.2019 Saamenkielinen nuorten ilta (Sámegielat nuoraid eahket) nuorisotila Vintillä, Inarissa. Tapahtuma toteutettiin yhteistyössä Inarin kunnan ja Inarin seurakunnan kanssa. Tapahtumassa oli projektin puolesta paikalla ohjaaja, joka puhuu inarin- ja pohjoissaamea. Näin pystyttiin ottamaan huomioon Inarin alueen kielitilanne: kunnassa puhutaan useampaa saamen kieltä. Nuorten illassa leivottiin, ja reseptit käännettiin inarin- ja pohjoissaamen kielille. Kävijöitä oli 3. Tapahtumassa käytettiin inarin- ja pohjoissaamen kieliä.

19.2.2019 ja 21.2.2019 Saamenkieliset nuorten illat Utsjoella ja Karigasniemellä yhteistyössä Utsjoen kunnan kanssa. Utsjoella ja Karigasniemellä toiminnan haasteena oli löytää sopivat tilat, kun kummankin kylän koulut ovat osittain käyttökieliossa sisäilmaongelmien takia. Utsjoella päästiin kuitenkin käyttämään kunnan nuorisotila Putgea ja Karigasniemellä kylätaloa. Putgessa oli runsaasti materiaaleja, esim. pelejä jo valmiina. Nuoret olivat toivoneet, että toiminta olisi vapaata hengailua ja pelailua saameksi. Utsjoella pohjoissaamen kielellä on vahva asema ja nuoret käyttävät sitä keskenään, mutta haasteena on ollut saamenkielisten ohjaajien puute. Utsjoen alueen toimijat toivoivat, että Utsjoelle saataisiin kevääksi säännöllistä pohjoissaamenkielistä toimintaa, mutta kenelläkään toimijalla ei ollut yksin riittävästi resursseja järjestää säännöllistä saamenkielistä toimintaa. Kunnan kanssa päädyttiin ratkaisuun, jossa suunniteltiin pohjoissaamenkielinen toiminta kokonaisuutena niin, että nuorille on viikoittain säännöllistä toimintaa. Työntekijä löytyi helposti, ja projekti ja kunta jakoivat nuorten iltojen kustannukset niin, että tiettyinä päivinä ohjaajan palkka tuli projektilta, tiettyinä kunnalta, jolla ei muuten ollut saamenkielistä nuorisotyöntekijää. Myös tilavuokrien kulut jaettiin projektin ja kunnan kesken. Nuorten iltoja mainostettiin kokonaisuutena, ja mainostuksessa oli mukana DeI-hankkeen logot. Nuorgamissa ei ollut hankkeen kohderyhmään kuuluvia saamenkielisiä nuoria, joten hanke ei osallistunut toiminnan järjestämiseen Nuorgamissa. 19.2.2019 Utsjoella kävijöitä oli 19.2.2019 6 kpl, Karigasniemellä 21.2.2019 1 kpl.

17.12.2019

Lisäksi helmikuussa projektityöntekijä osallistui Skypeen välityksellä Utsjoen nuorisotyön toimijoiden kokoukseen 8.2.2019, 14.2.2019 Inarin alueen toimijoiden kanssa Änäri-turnauksen suunnittelukokoukseen Skype välityksellä, 21.2.2019 Saamelaisnuorten taidetapahtuman suunnitteluun Skype välityksellä ja 22.2.2019 suunnitteli Enontekiön alueen toimijoiden kanssa saamelaisnuorten kesäleiriä.

16.3.2019 Hanke järjesti Sevettijärvellä kouluvierailussa esiin tulleiden toiveiden perusteella koltansaamenkielisen leivontaillan, jossa ohjaajana toimi Leena Fofonoff. Tapahtuma järjestettiin yhteistyössä Kolttakulttuurisäätiön kanssa. Tapahtumaa mainostettiin sosiaalisessa mediassa Nuorisoneuvoston kanavissa, sekä Sevettijärven paikallisissa ja koltansaamenkielisten kanavissa, Saamelaiskäräjien nettisivuilla ja Yle Sápmín kautta. Tapahtumaan ei tullut ketään. Jälkeenpäin projektityöntekijä sai palautetta, että nuoret olivat olleet kiinnostuneita, mutta eivät saaneet kyytiä kotoaan kylälle eivätkä siksi voineet osallistua. Hankkeessa ei ole mahdollista osallistua nuorten kuljetuksiin. Keskusteltiin nuorisosihteerin kanssa, että toiminnan vakinaistuessa tähän täytyy kiinnittää erityistä huomiota.

26.3.2019 Pohjoissaamenkielinen nuorten ilta Utsjoella. 6 osallistujaa. Vapaata oleskelua, pelejä. Kielenä koko ajan pohjoissaame. Tällä kertaa ei toimintaa Karigasniemellä, koska kohderyhmään kuuluvat nuoret ilmoittivat ennalta, etteivät kyseisellä viikolla muiden menojen takia pysty osallistumaan.

Lisäksi projektityöntekijä osallistunut 15.3.2019 ja 27.3.2019 saamelaisnuorten tapahtuman suunnittelukokoukseen Skypellä ja 18.3.2019 Skypellä nuorisoneuvoston kokoukseen, jossa käsitelty hanketta.

5.4.2019 hankkeen palkkaamana pohjois- ja inarinsaamenkielinen ohjaaja Ivalossa Änäri-turnauksen karsinnoissa. Osallistujia 33. Toteutettu yhdessä Inarin kunnan ja seurakunnan kanssa.

11.4.2019 Saamelaisnuorten taidetapahtuma. Saamenkielinen e-kirjatyöpaja, yhteistyössä kolttakulttuurisäätiön kanssa. Paikalla inarin-, pohjois- ja koltansaamenkieliset ohjaajat opastamassa nuoria saamenkielisten e-kirjojen teossa. 39 nuorta.

13-15.4.2019 Hanke yritti jälleen Kolttakulttuurisäätiön kanssa järjestää Sevettijärvellä koltansaamenkielistä toimintaa, tällä kertaa valokuvauskurssia nuorten omasta toiveesta. Koska edelliseen tapahtumaan ei tullut ketään, päätettiin valokuvauskurssiin ottaa käyttöön ennakkoilmoittautuminen ja hanketyöntekijä oli henkilökohtaisesti puhelimitse yhteydessä kohderyhmään kuuluviin koltansaamenkielisiin nuoriin. Kurssille ei kuitenkaan tullut yhtään

17.12.2019

ilmoittautumista. Kiinnostuneita oli 2, joille kurssin ajankohta ei sopinut. Kurssille yritettiin löytää uutta ajankohtaa koltansaamenkielisen ohjaajan kanssa, mutta sellaista ei löytynyt. Kurssi jouduttiin perumaan.

23.4.2019 Nuorten ilta Utsjoella, pohjoissaame. 10 osallistujaa. Vapaata oleilua, pelailua. Ohjaajalle tullut palautetta, että kiva käydä, kun toimintaa on joka viikko. Karigasniemellä ei toimintaa, koska nuoret ilmoittivat, etteivät kys. viikolla pääse paikalle.

Lisäksi projektityöntekijä osallistunut 23.4.2019 Skypellä taidetapahtuman palautetilaisuuteen.

Änäri-turnaus Ivalossa 11-12.5.2019. Ehkäisevän päihdetyön Selvä Peli-yhteistyö: mukana Inarin kunta, seurakunta, Utsjoen kunta ja seurakunta. Joukkueet Ivalosta ja Utsjoelta. Noin 70 osallistujaa, ei mahdollista kerätä nimiä, koska tapahtuma pyöri non-stop periaatteella avoimessa elokuvateatterissa ja ehkäisevän päihdetyön Selvä Peli-periaatteisiin kuuluu mahdollisuus osallistua anonyymina. Hankkeelta paikalla inarin- ja pohjoissaamenkieliset ohjaajat, yksi Inarista ja toinen Utsjoen joukkueen mukana.

31.5.2019 Loman aloitus Vintillä: Inarissa yhteistyössä Inarin nuorisotoimen kanssa nuorille nuorisotila Vintillä koulun loppuessa nuorten ilta. Vohvelien paistoa, pinssien tekoa. Hankkeelta paikalla pohjoissaamenkielinen ohjaaja. 20 osallistujaa.

Lisäksi projektityöntekijä osallistunut Änäri-turnauksen suunnittelupalaveriin 8.5.2019, kesän toiminnan suunnittelupalaveriin lastenkulttuurikeskus Mánnun kanssa 23.5.2019 ja Utsjoen kesän toiminnan suunnittelupalaveriin 28.5.2019.

1.6.2019 Utsjoella nuorisotila Vintillä kokeillaan iltatoimintaa klo 21-00. 6 osallistujaa, kielenä pohjoissaame. Hankkeelta paikalla pohjoissaamenkielinen ohjaaja. Vapaata oleskelua, pelaamista, juttelua.

8.6.2019 Inarissa nuorisotila Vintillä nuorten lautapeli-ilta, kielenä pohjoissaame ja suomi. 7 osallistujaa. Lautapeliä pelaamista ja ruuanlaittoa yhdessä sanaston kehittämiseksi. Yhteistyössä Inarin kunnan kanssa.

17.12.2019

29.6.2019 lanit Utsjoella. 10 osallistuja, paikalla pohjoissaamenkieliset ohjaajat. Kielenä pohjoissaame. Yhteistyössä Utsjoen kunnan, Sámi Siida ry:n ja DigiÁrran-hankkeen kanssa. Peleinä Fortnite ja Overwatch.

Lisäksi projektityöntekijä osallistunut 5.6.2019 Selvä Peli-työryhmän kokoukseen yhdessä nuorisosihteerin kanssa, 7.6.2019 tavannut Anarâškielâ seervin edustajan inarinsaamenkielisen toimintaan liittyen, osallistunut 8.6.2019 Nuorisoneuvoston kokoukseen hanketta koskevin osin, osallistunut Utsjoen kesän toiminnan suunnittelukokoukseen ja Ijahis Idja-suunnittelupalaveriin 13.6.2019, ja nuorisoneuvoston hankepalaveriin 14.6.2019.

6.7.2019 Hanke järjesti nuorten laavun Utsjoen lohiriehan yhteyteen. Nuorilla oli mahdollisuus tulla kahvistelemaan ja tulistelemaan tutun saamenkielisen ohjaajan kanssa ison tapahtuman yhteydessä. 12 nuorta.

8.7.2019 Lautapeli-ilta Vuotsossa pohjoissaameksi. Yhteistyössä Sámi Sosterin kanssa. Paikalle ei tullut yhtään nuorta, tapahtuma peruttiin.

3.8.2019 ”Kirkkotuvilla tapahtuu – Aikamatka”-tapahtuma yhteistyössä lastenkulttuurikeskus Mánnun ja Utsjoen kunnan kanssa. Koko perheen tapahtuma, jossa joikukonsertti ja työpajoja kahvinjauhamiseen, kenkäheinien tekoon, lääkekasveihin, perinteiseen leivontaan, valokuvaukseen ja lelujen valmistukseen liittyen. Nuorilla mahdollisuus opetella perinteisiä taitoja matalalla kynnyksellä työpajoissa. Noin 50 kävijää: ulkoilmatapahtuma isolla alueella, jossa ei ollut mahdollista kerätä osallistujalistaa.

3.8, 4.8, 7.8 ja 8.8 Riessunkurssi Inarissa, kielenä inarin- ja pohjoissaame. Yhteistyössä Sámi Duodji ry:n kanssa. 3 osallistujaa.

10-11.8.2019 Nuorten laavu Vuotson markkinoilla. Kieliteemaisten pinssien tekoa ja saamenkielisiä lautapelejä. Non-stop-työpaja, jossa ei mahdollisuutta kerätä osallistujalistaa. N. 100 osallistujaa kahden päivän aikana.

16.8.2019 Musiikkityöpajat Ijahis Idjan lasten- ja nuorten päivässä.

Leu'dd-työpaja, 28 osallistujaa.

Musiikkikappaleen tekeminen, 53 osallistujaa.

Konemusiikin työpaja, 32 osallistujaa.

Livde-työpaja, 50 osallistujaa.

16.8.2019 kieliteemainen pinssityöpaja ja pelinurkkaus Ijahis Idjan lasten ja nuorten päivässä. Pohjoissaamenkieliset vapaaehtoiset ohjaajat (vastikkeeton työ). Toiminta non-stop-periaatteella, ei mahdollista kerätä osallistujalistaa. N. 100 kävijää klo 10-14.30 välillä.

16.8.2019 klo 14-17 Nuorisotila Vintti auki, hankkeelta mukana inarin- ja pohjoissaamenkielinen ohjaaja. 6 osallistujaa. Yhteistyössä Inarin kunnan kanssa.

16.8.2019 klo 18-00 Ehkäisevän päihdetyön Selvä Peli-kohtaamispaikka Ijahis Idja-festivaalialueen ulkopuolella. Hankkeelta paikalla pohjois- ja inarinsaamenkieliset työntekijät ja hanke vastasi polttopuiden ja ruuanlaittotarvikkeiden hankinnasta. Kohtaamispaikalla yhdessä nuorten kanssa ruuanlaittoa ja tulistelua. Koska kyse on ehkäisevän päihdetyön tapahtumasta, nuorten anonymiteetti on tärkeää eikä tapahtumasta ollut mahdollista kerätä osallistujalistaa. Laskimme 40 kävijää.

17.8.2019 Kielilaavu Ijahis Idjassa alkuperäiskansojen kielten vuoden teemalla. Kieliteemaisia pinssejä, pelejä ja kielitoimiston giellaofelaččat tavattavissa. Vapaaehtoiset saamenkieliset ohjaajat (pohjois-, inarin- ja koltansaamenkieliset, vastikkeeton työ). Non-stop periaatteella toimiva kohtaamispaikka, ei mahdollista kerätä osallistujalistaa. 60 kävijää.

24.8.2019 Koltansaamen kielityöpaja Sevettijärvellä. Non-stop, ei mahdollista kerätä osallistujalistaa. Noin 100 kävijää.

B. Aikataulu, resurssit, toteutuksen organisaatio ja yhteistyökumppanit

Hankkeen alussa 1.10.2018-31.1.2019 projektityöntekijä toteutti Webropol-kyselyn, verkostoitui alueen nuorisotyön toimijoiden kanssa ja aloitti toiminnan suunnittelun. Hankkeen tapahtumat toteutettiin aikavälillä helmi-elokuu vuonna 2019. Tapahtumia alettiin suunnitella niin, että kesällä toteutettaisiin saamelaisnuorten yhteinen leiri Inarissa, Vasatokassa. Kevään aikana toiminta lähti käyntiin eri paikkakunnilla, ja toiminnasta saatujen kokemusten perusteella leiriä suunnitellut verkosto teki päätöksen leirin peruuttamisesta. Kevään kokemusten perusteella leirin järjestäminen olisi ollut hankkeelle iso riski: siihen olisi mennyt iso osa hankkeen resursseista, mutta osallistujamäärät näin kohdennetuissa, ei muiden tapahtumien yhteyteen sijoittuvissa tapahtumissa näyttivät kevään perusteella olevan pieniä. Leirisuunnitelman peruuntuessa kesän ja alkusyksyn toiminta suunniteltiin uudestaan, painottaen yhteisissä isommissa tapahtumissa mukana olemista.

Hankkeelle rakennettiin alusta asti yhteisverkosto, johon kuuluivat Saamelaiskäräjien nuorisoneuvosto, Suoma Sámi Nuorat ry, Inarin, Utsjoen, Sodankylän ja Enontekiön kuntien ja seurakuntien nuorisotyöntekijät, Sámi Duodji ry sekä paikalliset saamelaisyhdistykset: Vuotson saamelaisyhdistys, Sámi Siida ry, Kolttien kyläkokous, Kolttakulttuurisäätiö. Lisäksi hanke teki yhteistyötä Leader-rahoitteen Youth Activator Network-hankkeen kanssa ja Saamelaiskäräjien nuorisoneuvoston muiden hankkeiden kanssa. Yhteistyöverkoston kanssa jaettiin vastuuta tapahtumien järjestämisestä ja suunniteltiin sisältöjä yhdessä. Näin saatiin kaikkien resurssit tehokkaaseen käyttöön ja uudenlaisen toiminnan riskiä hajautettua. Inarissa erityisen tärkeäksi nousi nuorten ehkäisevän päihdetyön Selvä Peli-verkosto, jossa Saamelaiskäräjien nuorisoneuvosto on ollut mukana jo aiemmin, mutta ilman resursseja osallistua toimintaan. De!-hankkeen myötä nuorisoneuvosto pystyi osallistumaan konkreettisesti Selvä Peli-toimintaan ja ensimmäistä kertaa Suomen puolella järjestämään myös saamenkielistä ehkäisevää päihdetyötä nuorille. Yhteistyötä tehtiin myös eri tapahtumien ja niiden järjestäjien kanssa: Saamelaisnuorten taidetapahtuma, Ijahis Idja, Kolttsaamelaisien asuttamisen juhla, Lohirieha, Vuotson markkinat.

C. Kustannukset ja rahoitus

Hankkeen rahoitussuunnitelman mukaan kustannusarvio oli 80 000 €. Hanke toteutettiin hankesuunnitelman mukaisesti ja tavoitteet toteutuivat kiitettävästi, vaikka kuluja ei syntynyt kustannusarvioin mukaisesti.

Hankkeen kustannukset vastasivat pääpiirteittäin kustannusarvioita. Poikkeuksena hankkeen palkkakulut, vuokratulot sekä matkakulut. Hankkeen palkkakuluihin meni suunniteltua vähemmän. Tämä johtui siitä, että hankesuunnitelmaan mukaiset palkkakulut sisälsivät Saamelaiskäräjillä palkkaan kuuluvan saamelaisalueen lisän, jota projektityöntekijälle ei kuitenkaan maksettu työskentelypaikkakunnan takia. Hankkeen rahoitussuunnitelman mukaisesti vuokratuloihin varattiin 2000 €. Todelliset vuokratulot hankkeessa oli 355 €. Vuokratuluissa säästettiin, sillä hankkeen yhteistyökumppanit esimerkiksi saamelaisyhdistykset halusivat tarjota tiloja hankkeen käyttöön ilman vuokratuloja. Tämä oli positiivista hankkeen kannalta.

Matkakuluihin varattu hankesuunnitelman budjetti ei riittänyt ja matkakulujen osalta budjetti ylittyi. Matkakuluihin oli varattu 8000 € ja todelliset matkakulut oli 9 324,48 €. Jatkohankkeissa matkakulujen budjetointiin täytyy osata varautua mm. saamelaisalueen pitkien etäisyyksien vuoksi. Nuoret asuvat monesti kyläkeskusten ulkopuolella ja useaan otteeseen hankkeen aikana tuli esille se, että olisiko hankkeeseen varattua matkakulujen budjettia voitu käyttää nuorten kuljettamiseen hankkeessa järjestettyihin tapahtumiin ja työpajoihin. Tämä on hyvä huomioida tulevaisuudessa.

Hankkeen omarahoitusosuus (8000 euroa) tehtiin vastikkeettomana työnä. Saamelaisyhdistykset eivät tavallisesti saa järjestämästään toiminnasta palkkaa, vaan tekevät kaiken palkatta. Hankkeeseen saatiin yhdistyksiä osallisiksi ja heidän työpanoksena oli hankkeen vastikkeetonta

työtä. Vapaa-ajantoiminnan järjestämisessä kursseilla toimii ”apuhjaajia”, joiden työpanos oli myös vastikkeetonta työtä. Vastikkeettoman työn osuus kohdistui hankkeen aktiiviselle kaudelle hankkeen toiminnan näkökulmasta. Vastikkeetonta työtä kertyi hankesuunnitelman mukaisesti 8000 euron edestä.

D. Raportointi ja seuranta

Hankkeen loppuraportin lisäksi hanketta on seurannut aktiivisesti ohjausryhmä, Saamelaiskäräjien nuorisoneuvosto ja Saamelaiskäräjien nuorisosihteerit. Hanketyöntekijä on osallistunut säännöllisesti nuorisoneuvoston kokouksiin, jossa on keskusteltu hankkeen toteutuneesta ja suunnitteilla olevasta toiminnasta. Nuorisoneuvosto on osaltaan raportoinut hankkeen etenemisestä Saamelaiskäräjien täysistunnolle. Lisäksi etenemisestä on raportoitu Leaderin vaatimusten mukaan Hyrrässä.

E. Toteutusoletukset ja riskit

Hankesuunnitelmassa mainittuina riskeinä on nuorten osallistumisaktiivisuus ja erityisesti nuorten poikien osallistuminen. Hanke toteutettiin alueella, jossa lähtökohtaisesti on vähän nuoria. Tällöin heidän innostamiseensa tulee panostaa erityisen paljon. Nuorisoneuvostolla on toiminnastaan aiempaa kokemusta ja oli tiedossa, että toimissa on yleensä huomattavasti enemmän tyttöjä kuin poikia. Hankkeen aikana tähän kiinnitettiin huomiota järjestämällä mahdollisimman monipuolisesti toimintaa, niin ettei toiminta jo ennakkoon rajaisi esimerkiksi poikia pois toiminnasta. Hankkeen aikaan kiinnitettiin erityistä huomiota tapahtumista tiedottamiseen ja sosiaalinen media oli aktiivisesti mukana koko hankkeen toiminta-ajan. Nuorten kanssa kommunikointi myös sosiaalisen median kautta, esimerkiksi muistuttamalla tapahtumista.

Lisäksi pitkät välimatkat koettiin haasteeksi. Hankkeen aikana toimintaa tuotiin paikkoihin, joissa nuorille suunnattua vapaa-ajan toimintaa ei aiemmin ole ollut tai sitä on ollut satunnaisesti.

4.3 Tulokset ja vaikutukset

Hankkeen aikana on järjestetty yhteensä 24 tapahtumaa, joissa on ollut yhteensä 945 osallistujaa. Eniten kävijöitä on ollut tapahtumissa, joissa on järjestetty toimintaa jonkin isomman tapahtuman yhteydessä. Hankkeen kokemusten perusteella vaikuttaa siltä, että etenkin niissä paikoissa, joissa nuorisotyöllä ei ole vakiintunutta asemaa ennestään kuntien tai seurakuntien kautta, nuorilla on

matalampi kynnys tulla tutustumaan uudenlaiseen toimintaan isompien tapahtumien yhteydessä. Jatkossa toimintaa juurruttaessa läsnäolo isommissa tapahtumissa on edelleen tärkeää. Utsjoella saatiin hankkeen aikana positiivisia kokemuksia viikoittaisen toiminnan järjestämisestä, ja havaitun tarpeen perusteella Utsjoen kunta palkkasi kesällä 2019 saamenkielisen nuorisotyöntekijän.

Hankkeen kannalta haastavia kyliä olivat Vuotso ja Sevettijärvi. Kummassakaan ei ole aiemmin ollut toimintaa nuorille ja hankkeen kohderyhmän ikäiset nuoret asuvat kaukana kylältä, ja heidän kulkemisensa on koulukyytien varassa. Hankkeen kautta ei ollut mahdollista järjestää nuorille kuljetusta, ja se rajasi nuorten mahdollisuuksia osallistua toimintaan. Kummassakin paikassa nuoret osallistuivat isompien tapahtumien yhteydessä olleisiin työpajoihin, joihin saivat kyydin muilta tapahtumiin osallistuneilta. Jatkossa kuljetustarpeeseen on kiinnitettävä huomiota.

Hankkeen tapahtumissa nuoria on rohkaistu käyttämään saamen kieliä uusissa ympäristöissä ja pitämään yhteyttä alueen muihin saamenkielisiin nuoriin yli kuntarajojen esimerkiksi Selvä Peli-verkoston kautta. Hankkeen aikana pilotoidussa toiminnassa esiin nousi saamenkielisten aikuisten aktiivisen työtteen merkitys: nuoria voidaan rohkaista käyttämään saamea monikielissä ympäristöissä, kun aikuiset ohjaajat ovat aloitteellisia kielenkäytön suhteen. Pilotoidussa toiminnassa hyödynnettiin eri toimintamalleja eri paikoissa, sillä kussakin kunnassa ja kylässä on omanlaisensa kielitilanne. Utsjoella toiminta oli alusta asti täysin pohjoissaamenkielistä, Inarissa taas toimittiin monikielisesti, hyödyntäen kaikkia kunnassa puhuttavia saamenkieliä ja suomea. Inarissa nuoret osallistuivat tapahtumiin usein isommalla kaveriporukalla, jossa oli sekä saamea että suomea puhuvia. Ohjaajien monikielinen työskentely rohkaisi nuoria käyttämään saamen kieliä, myös niissä tilanteissa, joissa kyse ei ollut nuoren äidinkielestä.

Nuoria on kannustettu oma-aloitteiseen toimintaan omissa kotikylissään. Hankkeen aikana on luotu Saamelaiskäräjien nuorisoneuvostoon ja kyliin sellaisia matalan kynnyksen toimintamuotoja (lainattavat lautapelit, leivontareseptien kääntäminen saameksi jne), joita nuoret voivat oma-aloitteisesti hyödyntää syrjäisemmissäkin kylissä hankkeen päättymisen jälkeen. Hankkeen aikana alueen nuorisotyön verkostot aktivoituivat saamenkielisen toiminnan järjestämisessä ja löysivät uusia tapoja tuoda toimintaan mukaan saamenkielistä sisältöä, vaikka vakituisia saamenkielisiä työntekijöitä ei ole. Hankkeen tapahtumissa yhteistyöverkoston nuorisotyöntekijät tulivat tietoiseksi alueensa nuorten kieli- ja kulttuuritaustoista, joista eivät ennalta tienneet, ja pystyvät nyt ottamaan saamelaisnuorten kieli- ja kulttuuritaustat paremmin huomioon toiminnassaan. Saamen kielet ovat tulleet näkyviksi kuntien ja seurakuntien nuorten tiloissa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa on käyty keskusteluja toiminnan vakinaistamisesta ja nuorisoneuvoston kanssa on keskusteltu asian etenemisestä ensin saamelaiskäräjien kautta, tekemällä aloite uusille saamelaiskäräjille vuoden 2019 vaalien jälkeen, pohjautuen hankkeessa saatuihin kokemuksiin.

5. Esitykset jatkotoimenpiteiksi

Hankkeessa saatujen kokemusten perusteella saamenkieliselle nuorten vapaa-ajantoiminnalle on tarvetta kaikissa saamelaisalueen kunnissa. Toiminta vaatii edelleen juurruttamista etenkin niissä syrjäisemmissä kylissä, joissa ei aiemmin ole ollut minkäänlaista toimintaa nuorille. Nuorten osallistuminen saamenkieliseen vapaa-ajantoimintaan on mahdollistettava kuljetuksilla, jolloin myös syrjäisempien kylien nuorilla olisi mahdollisuus osallistua toimintaan. Erityisen tärkeää kuljetusten järjestäminen on koltansaamenkielisen toiminnan turvaamiseksi.

Nuorisoneuvosto jatkaa yhteistyötä alueen nuorisotyöntekijöiden ja Selvä Peli-verkoston kanssa. Nuoria kannustetaan omaehtoisen toiminnan järjestämiseen tarjoamalla heille esimerkiksi pelejä ja muuta materiaalia lainaan. Materiaaleja voidaan jatkossa lainata myös yhdistyksille, jos ne haluavat järjestää saamenkielistä toimintaa nuorille.

Nuorisoneuvostolla on yksi vakituinen työntekijä, nuorisosihteeri. Nuorisosihteerin työaika ei riitä säännöllisen nuorten vapaa-ajantoiminnan järjestämiseen vaan nuorisoneuvostoon tarvitaan erillinen saamenkielinen nuorisotyöntekijä, joka koordinoi ja ohjaa nuorten vapaa-ajantoimintaa. Nuorisoneuvosto lähtee edistämään saamenkielisen nuorisotyöntekijän palkkaamista poliittisesti saamelaiskäräjien kautta, vuoden 2019 vaalien jälkeen. Nuorisotyöntekijää palkatessa on huomioitava tarve nuorten kuljetuksiin ja pitkiin etäisyyksiin Saamelaisalueella.